

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Önkéntesség a Csíki-medence fiataljai körében

Silló Ágota

Témavezető: Dr. habil. Fényes Hajnalka

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2019

A kutatás témája és célkitűzése

Kutatásom témája az intézményes keretek között zajló önkéntesség jellemvonásainak feltárása egy székelyföldi társadalmi csoportban, fókuszba helyezve a fiatal felsőfokú végzettséggel rendelkezőket, illetve egyetemistákat. Emellett igyekeztem párhuzamba állítani a feltárt jellemvonásokat a Székelyföldön önkénteskedő külföldi fiatalok önkéntes jellemvonásával.

A kutatás során kíváncsi voltam arra, hogy az önkéntességgel kapcsolatos nemzetközi tendenciák hogyan csapódnak le a székely társadalomban. Olyan nemzetközi tendenciákra gondolok, mint például az, hogy egyre több felsőfokú végzettségű, illetve egyetemista vesz részt az intézményes keretek között zajló önkéntességben (a kötelező önkéntességen túl). A tanulási idő kitolódásával a civil szervezetek részéről megnőtt az igény a szakképzett önkéntesek iránt. Egyre több civil szervezet jött létre, melyek működéséhez az önkéntesség nélkülözhetetlen forrássá vált. Emellett megváltoztak az önkéntes motivációk is a különböző modernizációs folyamatok (pl. individualizmus, szekularizáció) hatására: megjelentek az individualista és világi motívumok, a közösségorientált önkéntességet pedig felváltotta az egyénorientált önkéntesség. Székelyföld egy sajátos helyzettel rendelkezik, amely sajátos önkéntességet eredményezhet, amely nem teljes mértékben követi a nemzetközi mintákat. Kutatásom során tehát célom volt feltárni az önkéntesség jellemvonásait egy olyan társadalmi miliőben, ahol még hasonló kutatás nem készült, mindezt beágyazva a nemzetközi önkéntes szakirodalomba.

Az önkéntesség témája igencsak gazdag nemzetközi szakirodalommal rendelkezik, amely alátámasztja a téma jelentőségét. A továbbiakban kiemelek néhány elméleti megközelítést, amelyeket a legalkalmasabbaknak találtam kutatásom megalapozásához. A nemzetközi szakmunkák szerzői közül fontosnak tartom kiemelni Inglehart, Putnam és Hustinx nevét. Kutatásaikról készült tanulmányaik nagymértékben meghatározták a saját kutatásom elméleti kereteit. Putnam az Egyesült Államokban kutatta az önkéntességet, ahol azt figyelte meg, hogy az önkéntesség aránya csökkenőben van, amelyet a társadalmi részvétel arányának csökkenésével hoz összefüggés-

be. A társadalmi részvétel csökkenését pedig a posztindusztriális kor-
szak egyik következményének tekinti, amely az életmódváltással ma-
gyarázható (a nők belépése a munkaerőpiacra, megnövekedett ingá-
zási idő a munkahely és az otthon között, stb.) (Putnam 2000).
Inglehart viszont nemzetközi szintű kutatásából (mintegy 50 országot
magába foglaló kutatás) azt a következtetést vonja le, hogy az önkén-
tesség nem csökkenőben van, hanem átalakulóban, azaz a korábbi
időszakokhoz képest egyre több fiatal kapcsolódik be az önkéntesség-
be. Ami, a korábbi időszakokkal ellentétben már nem feltétlenül jár
együtt a civil szervezeti tagsággal. A mai fiatalok egy olyan típusú
önkéntességet alakítottak ki, amelynek nem feltétele a szervezeti tag-
ság, és amely rugalmasságon alapszik, azaz az önkéntes dönti el,
hogy mennyi ideig önkénteskedik egy szervezetnél, illetve egy idő-
ben hány szervezetnél vállal önkéntes feladatokat (Inglehart 2003). A
szakirodalom ezt a típusú önkéntességet új típusú vagy modern ön-
kéntességnek nevezi.

Meghatározó még Hustinx munkássága a modern önkéntessé-
get illetően, aki szerint az egyén maga dönti el, hogyan
önkénteskedik vagy sem, vagyis ez személyes meggyőződésén alap-
szik (Hustinx – Lammertyn 2003). Továbbá intézményesen egyénre
szabott önkéntességről beszélhetünk napjainkban, ahol az önkéntes-
nek egyéni elvárásai, elképzelései és szükségletei vannak, amelyekre
a szervezeteknek egyénre szabott feladatokkal kell válaszolniuk
(Hustinx 2010).

Magyarországi viszonylatban kiemelkedők a témában Czike
Klára és Fényes Hajnalka munkái. Czike Klára kutatásai során, orszá-
gos szinten vizsgálta az önkéntességet, a nonprofit szervezeteket és
az önkéntes motivációkat. Fényes Hajnalka több kollégájával pedig
az egyetemisták önkéntességének jellemvonásait, befolyásoló ténye-
zőit, illetve motivációit tárta fel, amelyek esetenként több országot is
érintettek. Fényes és kollégái eredményei arra világítanak rá, hogy
nemzetközi viszonylatban növekvően van Magyarországon is az ön-
kéntesség aránya a felsőoktatásban résztvevők esetében. Továbbá
megfigyelhetjük körükben az új típusú önkéntesség megjelenését, a
motivációk vizsgálata pedig azt mutatja, hogy a magyarországi egye-
temisták körében három típusú motivációs készletet figyelhetünk

meg: tradicionálist, modernt és vegyes típusút (Fényes 2015).

A romániai szakirodalomból kiemelem Bogdan Voicu és Mălina Voicu szerzőpáros munkásságát, akik több nemzetközi szaklapban publikálták írásaikat a romániai önkéntesség helyzetéről. Írásaik segítettek értelmezni a romániai önkéntesség helyzetét a posztkommunizmus kontextusába is, mely szerint Közép-Kelet Európában, Romániában az egyik legalacsonyabb az önkéntesség aránya. Négy fontosabb tényezőt említenek meg ennek okaként: a kommunizmus negatív hatásait, 1945 előtt Románia elsősorban rurális térség volt, továbbá az alacsony jövedelmek, illetve az alacsony vallási diverzitás (Voicu-Voicu 2003, 2009).

A szakirodalom tanulmányozása után hat kutatási kérdést fogalmaztam meg:

1. A csíki önkéntesek (a Csíki-medence térsége, Hargita megye, Románia), illetve a Csíkszeredai Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen (továbbiakban Csíkszeredai Sapientia EMTE) tanuló diákok mennyiben sorolhatók a régi, illetve az új típusú önkéntesség kategóriáiba?

2. A csíki fiatalok a Rokeach értékskálán milyen értékeket vallanak, illetve ezek az értékek mennyire befolyásolják a csíki fiatalok önkéntességét és önkéntes motivációit?

3. A kulturális tőke, az emberi tőke (vallásosság, iskolai végzettség) és a társadalmi tőke mértéke hogyan befolyásolja az önkéntességet és az önkéntesség hogyan befolyásolja ezeket a tőkefajtákat?

4. Az egyetemisták önkéntességét mennyire befolyásolja a régióra jellemző székely kalácsa gyakorlata?

5. A munka megváltozott világában az önkéntesség hol helyezkedik el, esetleg milyen szerepet tölthet be a jövőben?

6. A történelmi-társadalmi háttér mennyire befolyásolja az önkéntesség kultúrájának fejlődését?

Alkalmazott módszerek és a kutatás alanyai

A kutatás terepe földrajzi behatárolás szerint a Hargita megyében található Csíki-medence, amely a történelmi Székelyföld részét képezi.

A kutatási téma minél szélesebb körű feltárása érdekében ötvöztem a kvalitatív és a kvantitatív kutatási módszereket. A kvantitatív módszerek közül a kérdőíves felmérést választottam, amelyet önkéntes formában alkalmaztam. A kérdőívben a következő vizsgálati dimenziók jelentek meg: családi háttér, önkéntesség meghatározása, önkéntes motivációk, önkéntes tapasztalatok, vallásosság, kalácsa gyakorlata, értékek felmérése, kulturális és kapcsolati tőke. A kérdőívet a Csíkszeredai Sapientia EMTE-én töltöttem ki. Egy 354 fős mintát választottam ki, amely az összes másod évest, illetve az összes harmadévest jelentette a 2016/2017 tanévben, és a teljes körű lekérdezésre törekedtem. A két évfolyamról 237 hallgató küldte vissza a kérdőívet, azaz 67%-os a teljes körű lekérdezés sikeressége. A megkérdezett hallgatók 60%-a másodéves, míg 40%-uk harmadéves, amely arány közelít az alapsokaság évfolyam szerinti megoszlásához (58% másodéves, 42% harmadéves). Az alanyok egyharmada (34%) férfi, kétharmada (66%) nő, amely arány szintén közelít az alapsokaság nemek szerinti megoszlásához (36% férfi, 64% nő). A Csíkszeredai Sapientia EMTE másod- és harmadéves hallgatóinak 35%-ka önkénteskedik. A szakirodalom eredményeit figyelembe véve, ez az arány magasnak számít. Egyrészt az országos értékekhez hasonlítva is magas, hiszen Románia egyik olyan ország Közép-Kelet Európában, ahol a legalacsonyabb az önkéntesség aránya, pl. 2010-ben 7% volt (Andronic-Andronic 2010). Másrészt más romániai egyetemeken végzett kutatások fényében is magas ez az arány: egy 2012-es kutatás szerint, amelyet a jászvásári egyetemen végeztek, az önkéntesek aránya nem érte el a 25%-ot (Blaj-Netedu 2012). Ugyanakkor fontos megemlítenem, hogy ezek az értékek messze elmaradnak a nyugati országokban mért átlagoktól, ahol az egyetemisták kétharmada önkénteskedik (lásd Smith et al. 2010). Azok az egyetemisták, akik nem önkénteskednek, két fő okot határoztak meg: nincs idejük önkénteskedni, illetve nem hallottak még olyan önkéntes lehetőségről, amely felkeltette volna érdeklődésüket.

A kérdőíves kutatás adatait statisztikai módszerek segítségével elemeztem: varianciaelemzés, keresztábra-elemzés, faktorelemzés, korrelációelemzés.

A kvalitatív kutatási módszerek közül a fókuszcsoportos interjú

és a félig strukturált interjút alkalmaztam. A fókuszcsoporthoz tartozó interjú módszerét szintén a Sapientia EMTE Csíkszeredai Karán tanuló diákok esetében alkalmaztam, amely segítette előkészíteni az egyetemistáknak szánt önkitöltős kérdőívet. Terepmunkám során három fókuszcsoporthoz készítettem az egyetemi hallgatókkal a 2016/2017-es tanév során, amelyen összesen húsz diák vett részt. Az interjúalanyokat önkéntes jelentkezés alapján választottam ki, ahol nem törekedtem arra, hogy a minta reprezentatív legyen, hiszen a cél a téma feltárása volt.

A félig strukturált interjúk esetében a következő vizsgálati dimenziókat használtam: az önkéntes előélete (családi háttér, gyerekkor, iskolás évek, tanulmányok, középiskolai önkéntesség), az önkéntes értelmezése az önkéntességről, önkéntes motivációk, az önkéntesség haszna, önkéntes tapasztalatok, az önkéntes kapcsolati hálóját, az önkéntes jövőbeni tervei tanulásról, önkéntességről. Az interjúzás módszerét a 18-30 év közötti csíki és külföldi önkéntesek esetében használtam. Ez a módszer kiválóan alkalmas volt arra, hogy kiegészítsem a kérdőíves kutatásom adatait, illetve mélyebben feltárjam a fiatalok önkéntes szokásait. Továbbá abban is segítette, hogy típusanalízist végezzek a csíki fiatal önkéntesek körében.

A helyi fiatal önkéntesek kiválasztásánál hólabda módszert alkalmaztam, mivel eddig nem készült egy nyilvántartás, amely az önkéntesek adatait tartalmazná. Összesen 25 csíki fiatallal készítettem interjút, 2016 és 2017 folyamán. Az interjú alanyok a Csíki-medence több településéről származnak, vannak, akik faluról, vannak, akik városról. Van közöttük egyetemista, illetve aki már megszerezte az egyetemi diplomát és már elhelyezkedett a munkaerőpiacon. Az interjúalanyokkal szemben elvárás volt, hogy az utóbbi egy évben rendelkezzenek önkéntes tapasztalatokkal, az életkoruk 18-30 év közötti legyen, illetve legyenek férfi és nő interjúalanyok.

A külföldi önkéntesekkel 2016 nyarán készítettem interjút angol nyelven. Az interjúalanyok kiválasztásához szintén hólabda módszert használtam. Terepmunkám során 12 külföldi önkéntessel készítettem angol nyelvű interjút. Az elemzésbe bekerült külföldi önkéntesek jelentős része olyan gazdaságilag fejlett országokból jött, mint az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Ausztrália, Svédország és Szingapúr.

Viszont olyanok is voltak, akik fejlődő országokból jöttek, mint Afganisztán vagy Mauritius. Az alanyok mindegyike már volt önkéntes otthon, és többen rendelkeztek külföldi önkéntes tapasztalatokkal is, de a legtöbb számára ez volt az első külföldi önkéntes út. Nemüket tekintve többségében nők, életkoruk 19-54 éves korig terjed, de többségük a 20-as éveiben jár, a legidősebb 54 éves volt 2017-ben. Többségük egyetemet végzett, vagy épp egyetemen tanul. Társadalmi státusukat tekintve, többségében domináns státusú családból származnak: a szülők iskolai végzettsége magas és jól fizető foglalkozást (családorvos, nagykövet, ügyvéd, IT menedzser, stb.) űznek. Csupán egy-két alany említette, ahol egyik szülője nem rendelkezik egyetemi diplomával és szakmunkás. Mindegyik alany esetében azt mondhatjuk, hogy először jártak Romániában, így Székelyföldön is. Azért alkalmaztam mindkét esetben a hólabda módszert, mert a térségben nincs egy hivatalos adatbázis, amely a két önkéntes csoport adatait tartalmazná, és nincsenek adatok arra vonatkozóan sem, hogy a térségben hány külföldi önkéntes tartózkodik. Ezért a minta nem reprezentatív.

A kutatásba bekerültek a Csíkszeredai Sapientia EMTE nem önkénteskedő hallgatói is, amelyet azért tartottam fontosnak, mert kíváncsi voltam minden diák véleményére az önkéntességgel kapcsolatban, illetve így lehetőségem nyílt arra, hogy összehasonlítsam az önkénteskedő és nem önkénteskedő diákok csoportjait.

A kutatás eredményeinek tézisszerű felsorolása

Elsőként a kutatási kérdésekre adott válaszokat mutatom be, majd a kérdőívek és az interjúk elemzésének további eredményeit.

Az első kutatási kérdés az új típusú és a régi típusú önkéntesség jelenségére figyelt, ahol jól elkülöníthetők egymástól a két típusú önkéntesség motivációi és értékvilága. Ezért azt vizsgáltam meg, hogy a csíki önkéntesek, illetve a Csíkszeredai Sapientia EMTE-én tanuló diákok mennyibe sorolhatók a régi, illetve új típusú önkéntességbe. Ennek a feltárására az elemzés során megvizsgáltam a kutatás alanyainak az önkéntességről alkotott képét, illetve az önkéntes moti-

vációit. Az önkéntességről alkotott kép azt mutatja, hogy a csíki egyetemisták úgy gondolják, hogy az önkéntességgel kapcsolatos legfontosabb három tényező a mások segítése, szakmai tapasztalat szerzése és képességeik kipróbálása. A faktorelemzés szerint öt csoportba sorolható a diákok képe az önkéntességet illetően: elhivatott, egocentrikus, kihívásos, közösségcentrikus és trendi önkéntesség. Az önkéntes motivációk vizsgálata szerint a csíki egyetemistákat a következő három tényező motiválja a leginkább: mások segítése, új ismeretek szerzése/szakmai fejlődés és munkatapasztalat szerzése. A faktorelemzés szerint a következő motivációs kategóriák lelhetők fel a diákok körében: instrumentális, önvédelmi, karrierorientált, társadalmi ügyek, társas és vegyes motivációk. Mind az önkéntességről alkotott kép, mind a motivációk arról árulkodnak, hogy a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatói, illetve az interjú alanyai körében egyaránt megtalálhatók az új típusú és a régi típusú önkéntesség elemei, amelyek keverednek. Nem tekinthető egyértelműen sem új típusú, sem régi típusú önkéntesnek az átlag csíki egyetemista fiatal, hanem inkább egy vegyes típusnak, akinek egyaránt fontos a mások segítése, és a saját karrier fejlesztése.

A második kutatási kérdés kapcsolódik az elsőhöz: a szakirodalom szerint az értékek befolyásolják az önkéntességet, és az figyelhető meg, hogy a tradicionális közösségi értékeken alapuló önkéntességet felváltotta a racionális értékeken alapuló individualista önkéntesség. Ennek felmérésére igyekeztem feltárni a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatóinak értékvilágát a Rokeach érték-skála segítségével. Majd megvizsgáltam, hogy a feltárt értékek milyen befolyással vannak az önkéntességre és az önkéntes motivációkra. Az empirikus kutatás eredményei szerint az egyetemisták értékvilága a célértékek mentén négy csoportba sorolható: hedonista, materialista-intellektuális, pacifista és szocialista; az eszközértékek mentén pedig öt csoportba: kreatív, művelt, kedves, okos és megbízható jellem. A célértékek közül a társadalmi megbecsülés, az eszközértékek közül pedig a felelősségteljes magatartás befolyásolja a vizsgált célcsoport önkéntességét, a többi értéknek nincs hatása az önkéntességre. Az érték kategóriák közül több is hatással van az önkéntes motivációkra: a hedonista értékrend hatással van az instrumentális motivációk kiala-

kulására, a pacifista és kedves értékrend az önvédelmi és vegyes típusú motivációkra, míg a művelt értékpreferencia a társas kapcsolatok motivációt befolyásolja. Mindebből tehát azt látjuk, hogy a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatóinak körében egyaránt találunk hagyományos és modern értékeket valló csoportokat, amely értékpreferenciák egyértelműen befolyásolják az önkéntességet és azok motivációját. Ebben az esetben is egy vegyes, azaz modern és hagyományos jegeket egyaránt hordozó önkéntességet fedezhetünk fel az értékek vizsgálatában.

A harmadik kutatási kérdés során az önkéntesség és a tökefajta kapcsolatát igyekeztem feltárni a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatóinak körében. Megvizsgáltam a társadalmi tőke, a kulturális tőke és a vallásosság hatásait az egyetemisták önkéntességére vonatkozóan. Az önkéntesség és a társadalmi tőke kapcsolatának vizsgálata azt eredményezte, hogy a társadalmi kapcsolatok fontos tényezőt jelentenek a Csíkszeredai Sapientia EMTE diákjainak önkéntességében, ugyanis nagyobb valószínűséggel önkénteskednek azok az egyetemisták, akiknek a barátai vagy valamelyik családtagjuk is rendelkezik önkéntes tapasztalatokkal. Az interjúkból az is kiderült, hogy az önkéntesek egy része barátjuk vagy tanáruk által került kapcsolatba az önkéntességgel, de olyanra is van példa, aki barátjával/barátaival együtt önkénteskedik. Ez az eredmény megegyezik más fiatal önkénteseket vizsgáló nemzetközi kutatások eredményeivel (pl. Haski-Leventhal et al. 2008).

A kulturális tőke és az önkéntesség kapcsolatának vizsgálata arra világított rá, hogy a klasszikusnak számító kultúra fogyasztása nem befolyásolja a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatóit az önkéntesség gyakorlásában. Míg, külön vizsgálva a különböző kulturális tevékenységek és az önkéntesség közötti kapcsolatot, arra az eredményre jutottam, hogy csak a tudományos előadások hallgatása gyakorol hatást az önkéntességre. A diákok kulturális fogyasztása nagyjából a középmezőnyben (50-60% közötti) helyezkedik el, illetve az önkéntesség aránya is egyharmad, amelyek igazodnak a nemzetközi eredményekhez, vagyis a kulturális tőke mértéke befolyásolja az önkéntesség mértékét. Akinek magas a kulturális tőkéje, az nagyobb arányban önkénteskedik (Lee – Brudney 2012).

A kutatási adatok elemzése a vallásosság szempontjából azt eredményezte a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatóinak körében, hogy a felekezeti hovatartozás, illetve a templomba járás nem befolyásolja őket az önkéntesség gyakorlásában. Az imádkozási szokások viszont befolyásolják az önkéntességet. Fényes (2015) is erre az eredményre jutott, aki ezt azzal magyarázta, hogy napjainkban a fiatalok körében egyre elterjedtebb az, amikor az egyén a maga módján vallásos, de egyre csökken a templomba járók aránya (Fényes 2015). Ugyanakkor azt is fontos megemlíteni, hogy az imádkozás egy belülről jövő készítés, ezért az önkéntességet is - a vallásosság és az imádkozás szemszögéből vizsgálva – belső motivációk, vallásos értékekbeli meggyőződések vezérik. Ezt fedezhetjük fel a Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatóinak körében is. A templomba járás pedig együtt jár egy közösséghez való tartozással is, ahol az egyént befolyásolhatják a közösség tagjai és történései. Így a templomba járók önkéntességét is leginkább külső tényezők motiválják, mint a templomba járók közössége, esetleg azok véleménye az önkéntességről.

A nemzetközi kutatások szerint pedig a templomba járásnak pozitív hatása van az önkéntességre (pl. Voicu – Voicu 2009, Wilson – Musick 1997, Wilson – Janoski 1995).

A negyedik kutatási kérdés a kaláka intézménye és az önkéntesség kapcsolatára vonatkozik. A kaláka és az önkéntesség kapcsolata azt árulja el, hogy az a hallgató, aki részt szokott venni a helyi közösség keretében szervezett hagyományos kalákamunkában, nagy valószínűséggel önkénteskedik is. Erre vonatkozóan nincsenek nemzetközi adatok, de mindenképp fontos eredmény, hogy az egyre jobban visszaszoruló kaláka intézménye még mindig hatást tud gyakorolni az önkéntességre. Más segítő jellegű tevékenységek is hatással bírnak a kutatás alanyainak önkéntességére, ilyen az egyházi közösségek segítése (a Csíki-medence lakossága többségében római katolikus magyar), szociális, művelődési, sport intézményben való segítségnyújtás, gondoskodás, illetve, szervezet, klub, egyesület segítése.

Az ötödik kutatási kérdés során arra kerestem a választ, hogy az önkéntesség a munka megváltozott világában hol helyezkedik el, esetleg milyen szerepet tölthet be a jövőben. A munka változó világában az önkéntesség egy atipikus munkaforma lehetne, hiszen nem

csak egy hobbitevékenység, vagy szabadidős tevékenység, hanem fontos hasznosulása van mind a társadalomra, mind annak gyakorlójára nézve. Az önkéntesség hozzájárul az egyének munkaerőpiaci helyzetének, életszínvonalának és életminőségének javulásához, illetve a társadalmi jólét fenntartásához. Emellett egy olyan tevékenység, amelyben az egyén kifejezheti önmagát, amely érték egyre fontosabb lesz az új munkaszemlélet során. Az önkéntesség továbbá több olyan funkciót is képes betölteni, mint a fizetett munka: képes a társadalmi integrációra, a státusz megteremtésére és fejlesztésére, szakmai fejlődés elérésére, fizetett munkára való szocializációra, de akár a megélhetéshez is hozzá tud járulni a cserébe kapott javak, illetve szolgáltatások által. Összességében azt mondhatjuk, hogy az önkéntességnek helye van az új munkaszemléletben, mint atipikus munkaformának, kiegészítve más pénz kereső tevékenységek halmazát.

A hatodik kutatási kérdés arra irányul, hogy a történelmi és a társadalmi háttér mennyire tudja befolyásolni az önkéntesség kultúrájának alakulását egy-egy társadalomban, legfőképpen ez hogyan csapódik le a romániai társadalomban és a székelyföldi közösségben. Erre a kérdésre a szakirodalomban igyekeztem megtalálni a választ, ami a romániai önkéntesség már említett alacsony arányában keresendő (lásd Voicu-Voicu 2003). Emellett Rebeleanu és Nicoară (2011) szerint az önkéntesség jogi háttere is még kiforratlan: a 2000-es évek elején kezdtek foglalkozni a jogi háttérrel, amelyet folyamatosan alakítanak azóta is. Mindezek arra világítanak rá, hogy a társadalmi folyamatok, illetve a történelmi események okozta következmények igenis befolyásolják az önkéntesség alakulását. Románia esetében pedig lassítani tudják azt.

A Csíkszeredai Sapiientia EMTE önkénteseinek gyakorlatai szerint többségük ifjúsági szervezeteknél, jótékonyági szervezeteknél és kulturális intézményeknél önkénteskedik. Az utóbbi években a székelyföldi térségben elindult egyfajta mozgalom, amely az ifjúsági civil szervezetek újraélesztésére irányul. Ez megfigyelhető az önkéntességben is, ugyanis ennek a mozgalomnak a következtében sok fiatal kezdett aktívan részt venni a helyi ifjúsági szervezetek életében. Az e téren való önkéntesség növekedése igazodik a nemzetközi mintákhoz, amelyet Inglehart (2003) tanulmányában olvashatunk, hogy a

fiatalok által gyakorolt önkéntesség áttevődött az ifjúság és a sport területeire.

Egyéni szinten az önkéntességet serkenti a magas iskolai végzettség, a vallás gyakorlása, a társadalmi hálózat, a jövedelem szintje, és a fiatal életkor (Voicu – Voicu 2009). A kérdőíves kutatás eredményei alapján az apa és anya iskolai végzettsége, a szubjektív anyagi biztonság, a család átlag havi jövedelme nem befolyásolja a csíki egyetemistákat abban, hogy önkénteskedjenek vagy sem. Az interjúk kutatás eredményei is azt igazolják, hogy a csíki egyetemista vagy felsőoktatási diplomával rendelkező önkéntesek szüleinek a többsége középfokú diplomával rendelkezik, azaz egy alacsonyabban iskolázott társadalmi környezetből származnak. A szülők foglalkozása, illetve a család átlag havi jövedelme is egy alacsonyabb társadalmi státust mutat, ami azért érdekes, mert a szakirodalom a domináns (magas iskolai végzettség, magas jövedelem) státust emeli ki, mint önkéntességet serkentő tényezőt, a fiatalok esetében (Haski-Leventhal et al. 2008). A Csíkszeredai Sapientia EMTE hallgatói esetében azonban azt a következtetést fogalmazhatjuk meg, hogy a domináns társadalmi státus nem játszik szerepet abban, hogy önkénteskednek vagy sem, hiszen a legtöbben nem rendelkeznek domináns társadalmi háttérrel. Ez az eredmény nem igazodik a nemzetközi trendekhez.

A kvalitatív kutatásban résztvevő helyi interjúalanyok önkéntes tapasztalatait vizsgálva, típusanalízist végeztem, amelynek eredményeként hat típust hoztam létre: fesztiválózó önkéntes, ember centrikus önkéntes, szervezeti munkatárs, patrióta önkéntes, kísérletező és vegyes típusú önkéntes. A típusok megalkotásához fő dimenzióként használtam az önkéntes érdeklődési körét, amely mellé olyan dimenziókat csatoltam, mint az önkéntesség helyszíne, elvégzett feladatok, motivációk, személyiségjegyek, önkéntesség célja, illetve Stebbins (2007) időtípológiája. Ezt is a kutatás fontos eredményének tartom, hiszen ez által egy kisebb önkéntes térképet sikerült alkotni, ahová majd elhelyezhetők lesznek a többi székelyföldi régióban végzendő hasonló kutatások is.

Romániában az 1989 évi rendszerváltás után az önkéntesség jogi háttere is nehézkesen alakult. 2001-ből származik az a 195-ös törvény (románul: Legea voluntariatului nr. 195/2001), amely defini-

álja az önkéntesség fogalmát. Ezt a törvényt azóta többször is módosították: 2002-ben, 2006-ban, 2007-ben (Rebeleanu – Nicoară 2011). 2014-ben pedig érvénybe lépett a 78/2014-es számú, *A romániai önkéntes tevékenységekről* (románul: *Lege privind reglementarea activității de voluntariat în România*) szóló törvény, amelyet 2016-ban szintén módosítottak. Jelenleg Romániában, a törvény értelmében a tanulmányi szakterületen végzett önkéntesség szakmai tapasztalatnak minősül, az önkéntessel önkéntes szerződést kell kötni, amely magába foglalja, hogy az önkéntest koordinátor irányítja, illetve a fogadó szervezetnek biztosítani kell azokat a költségeket, amelyek felmerülnek az önkéntes foglalkoztatása során (78/2014-es számú törvény alapján). Ezek alapján is láthatjuk, hogy az önkéntesség egy új jelenségnek számít Romániában, legfőképpen a fiatal önkéntesek foglalkoztatását illetően. Az előbb felsorolt önkéntes törvények is mind a fiatalkori önkéntességet igyekeznek serkenteni, amely szintén egy új jelenség az országban. A kvalitatív kutatásból az derült ki, hogy a csíki fiatalok jelentős része nem hallott a Romániai önkéntes törvényről, illetve nem ismeri annak tartalmát (önkéntes szerződéskötés lehetősége, elismertethető szakmai tapasztalat stb.). Ez egyrészt annak az eredménye, hogy az oktatási intézményekben nem tájékoztatják a diákokat, másrészt pedig maguk a civil szervezetek sem tájékozottak az önkéntesek foglalkoztatásáról. A csíki önkéntesekkel készített interjúk erre engednek következtetni.

A tudatos karrierépítés az önkéntesség kapcsán még nem alakult ki a térség fiataljainak körében, ellentétben a Székelyföldre érkező külföldi önkéntesek esetében. Ennek következtében, a helyiek zömmel nem is tekintenek úgy az önkéntességre, mint különböző kompetenciák megszerzésének, illetve érvényesítésének a lehetőségére, mint ahogyan azt a nemzetközi szakirodalom megjegyzi az egyetemista önkéntesek kapcsán (lásd Smith et al. 2010).

A Csíki-medencébe érkező külföldi fiatalok esete teljes mértékben beleilleszkedik az eddigi nemzetközi kutatások eredményeibe. Motivációikat tekintve vegyesek: segíteni szeretnének, új kultúrát megismerni, kirándulni, kalandokban részesülni. Profiljukat illetően magas státuszú családokból származnak, azaz a szülők többnyire magas presztízsű állásokat töltenek be, mint pl. orvos, nagykövet, ügy-

véd, üzletember. A nemzetközi trendeknek megfelelően ezek a fiatalok is úgy gondolják, hogy azáltal, hogy külföldön önkénteskednek, „megváltoztathatják világot”. Az őket fogadó csíki civil szervezet a szociális szférában tevékenykedik, ezen belül az árva gyermekek számára szervez programokat. Ebből kifolyólag többnyire olyan fiatalok jönnek ide külföldről, akik érdekeltek a rászorulóknak segítségében.

Ugyanakkor ez a térségben egyedülálló esetnek számít, ugyanis, ez az egyetlen olyan civil szervezet, amely azzal foglalkozik, hogy külföldi önkénteseket fogad a térségben, ráépítve ezt az árva gyermekek megsegítésére. Továbbá a szervezet nemzetközi beágyazódását az is segíti, hogy a vezetője és alapítója, szintén egy külföldi személy (Angliából költözött Csíkba), aki rendelkezik önkéntes turista tapasztalatokkal. Kiemelhetjük, hogy a térségben jelen van az önkéntes turizmus jelensége, még ha gyerekcipőben is jár, és eddig egyetlen szervezet működteti. Az önkéntes turizmusnak van egyaránt pozitív és negatív eredménye a nemzetközi kutatások szerint. Térségünkben viszont ilyen jellegű vizsgálat még nem készült.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a Csíki-medencében az utóbbi években sokat fejlődött az önkéntesség, ezen belül is a fiatalkori önkéntesség. A civil szervezeteknél zajló, formális önkéntesség még kezdeti fázisban van, akárcsak az önkéntes turizmus, de van a térségben potenciál arra, hogy kialakuljon és működőképessé váljon mindkét önkéntességforma.

A kutatás és az eredmények újszerűsége

Kutatásomban többek között újszerűnek számít a kutatás menete: úgy vizsgáltam meg a csíki felsőfokú végzettségűek, illetve egyetemisták önkéntességét, hogy egy kutatás keretében egyszerre szereztem empirikus tapasztalatokat a helyi és a külföldi önkéntesekről. Ez lehetőséget biztosított számomra arra, hogy összehasonlítsam a két csoportot, amellett, hogy az eredményeket igyekeztem nemzetközi kontextusba helyezni. A nemzetközi szakirodalom mellett ott volt a külföldi önkéntesek csoportja, amely mintegy kontrollcsoportot képezett a helyi önkéntesek számára.

A kutatás eredményei közül kiemelném, hogy míg a nemzetközi szakirodalom és a külföldi önkéntesek azt hangsúlyozzák, hogy a felsőfokú végzettségük, illetve egyetemisták a tudatos szakmai karrierépítés érdekében önkénteskednek, addig a kutatás alanyai számára a legfontosabb motiváló tényező az önkéntességre mások segítése, szakmai fejlődés és munkatapasztalat szerzése. Azaz egy vegyes motivációhalmaz ösztönzi őket az önkéntességre, de a kezdő lépést mindenképp a segítő szándék adja, amely az önkéntesség során maga után vonja a szakmai jellegű motivációkat is.

Másodsorban az önkéntességet még nem vizsgálták a székelyföldi kaláka összefüggésében. Az eredmények azt mutatják, hogy érdemes ezt a témát tovább gondolni, hiszen a kalákának, mint hagyománynak, Székelyföldön hatása van az önkéntességre.

Harmadsorban a csíki önkéntesekről még nem készült tipológia elemzés, amelyből megtudjuk, hogy milyen típusú önkéntesek vannak a térségben: fesztiválózó, embercentrikus, szervezeti munkatárs, patrióta, kísérletező és vegyes típusú önkéntes.

Összességében pedig innovatívnak számít ez a kutatás, hiszen ezt a kérdést, Székelyföldön még nem vizsgálták tudományos igényvel.

Felhasznált szakirodalom

Andronic, Răzvan-Lucian – Andronic, Anca-Olga (2010): *Voluntariat și învățare continuă în România*. A “The 3rd International Conference on Adult Education” konferencián, 2010. április 25-29-én bemutatott írás, amelyet a konferencia kötetben publikáltak. 294-304. <http://iec.psih.uaic.ro/ciea/> (Utolsó letöltés: 2016.04.02.)

Czike Klára – Bartal Anna Mária (2005): Önkéntesek és nonprofit szervezetek – az önkéntes tevékenységet végzők motivációi és szervezeti típusok az önkéntesek foglalkoztatásában. In: Sebestyén István (szerk.): *Acta Civitalis 4*. Budapest. Civitális Egyesület

Fényes Hajnalka (2015): *Önkéntesség és új típusú önkéntesség a felsőoktatási hallgatók körében*. Debrecen. Debrecen University Press

Haski-Leventhal, Debbie – Ronel, Natti – York, Alan S. – Ben-David, Boaz M. (2008): Youth volunteering: Who are they serving? How are they being served? *Children and Youth Services Review*. no 30. 834-846

Hustinx, Lesley – Lammertyn, Frans (2003): Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective. *Voluntas: International Journal Of Voluntary and Nonprofit Organization*. Vol. 14. Nr. 2. 167-187

Hustinx, Lesley (2010): Institutionally Individualized Volunteering: Towards a Late Modern Re-Construction. *Journal of Civil Society*. Vol. 6. Nr. 2. 165-179

Inglehart, Ronald – Baker, Wayne E. (2000): Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*. No. 65. 19-51

Inglehart, Ronald (2003): Modernization and Volunteering. In: Dekker, Paul – Halman, Loek (eds.): *The Values of Volunteering. Cross-Cultural Perspectives*. New York. Kluwer Academic/Plenum Publishers. 55-70

Lee, Young-joo – Brudney, Jeffrey L. (2012): Participation in Formal and Informal Volunteering. Implications for Volunteer Recruitment. *Nonprofit Management and Leadership*. vol. 23. no. 2. 159-180

Netedu, Adrian – Blaj Andrea (2012): Acțiunile voluntare. Câteva observații privind reprezentările sociale și opiniile studenților despre voluntariat. *Revista de Economie Socială*. Vol. II., Nr. 3. 141-152

Putnam, Robert (2000): *Bowling Alone*. New York. Simon and Schuster

Rebeleanu, Adina Daniela – Nicoara, Paula Cristina (2011): Legislative Retrospect of Volunteering in Romania. *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Sociologie și Asistență Socială*. Vol. 04. No. 1. 27-37

Sik Endre (2012): *A társadalmi tőke szociológiája*. Budapest. Eötvös Kiadó

Smith, Karen A. – Holmes, Kirsten – Haski-Leventhal, Debbie – Cnaan, Ram A. – Handy, Femida – Brudney, Jeffrey L. (2010): Motivations and Benefits of Student Volunteering: Comparing Regular, Occasional and Non-Volunteers in Five Countries. *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*. Vol. 1. No 1. 65-81

Stebbins, Robert A. (2007): Leisure Reflections. A Leisure-Based, Theoretic Typology of Volunteers and Volunteering. *LSA Newsletter* (78): 9–12

Voicu, Mălina – Voicu, Bogdan (2003): Volunteering in Romania. A Rara Avis. In: Dekker, Paul – Halman, Loek (eds.): *The value of volunteering. Cross-cultural perspectives. Nonprofit and civil society studies*. New York. Kluwer Academic Press/ Plenum Publishers. 143-160

Voicu, Mălina – Voicu, Bogdan (2009): Volunteers and volunteering in Central and Eastern Europe. *Slovak Journal of Sociology*. No 41: 539-563

Wilson, John – Janoski, Thomas (1995): The Contribution of Religion to Volunteer Work. *Sociology of Religion*, 56(2). 137-152

Wilson, John – Musick, Marc (1997): Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review* Vol. 62. 694-713

Nyilvántartási szám: DEENK/325/2019.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Silló Ágota
Neptun kód: BDI84L
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10054963

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (2)

- Silló, Á.:** Egy csíkszeredai önkéntes akció résztvevőinek helyzetképe.
In: Kölcsonös átszövődések : A Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégiuma 2016. évi PhD-konferenciájának tanulmányaiból. Szerk.: Novák Anikó, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Budapest, 452-466, 2017. ISBN: 9786155389627
- Silló, Á.:** Az önkéntesség modern formái.
In: Útközben : Az I. Demográfia és Szociológia Doktoranduszkonferencia anyagai. Szerk.: Berger Viktor, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Demográfia és Szociológia Doktori Iskola, [Pécs], 71-81, 2016. ISBN: 9789634291053

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

- Silló, Á.:** Egyetemista fiatalok önkéntessége.
Metszetek. 4 (1), 118-127, 2015. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2015/1/11>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (2)

- Silló, Á.:** International Volunteers as Strangers in Szeklerland.
Act. Univ. Sapientiae Soc. Anal. 8 (1), 5-21, 2018. ISSN: 2069-7449.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2478/ausoc-2018-0001>
- Silló, Á.:** The Development of Volunteering in Post-Communist Societies. A Review.
Act. Univ. Sapientiae Soc. Anal. 6 (1), 93-110, 2016. ISSN: 2069-7449.

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

6. **Silló, Á.**: Helyi fejlesztés és társadalmi részvétel.

In: Agrárinnováció-térségi esélyek : Fiatal gazdák a székelyföldi térségben. Szerk.: Bíró A. Zoltán, Magyar Ferenc, Státus Kiadó, Csíkszereda, 66-75, 2016. ISBN: 9786066610490

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

7. **Silló, Á.**: Fényes Hajnalka: Önkéntesség és új típusú önkéntesség a felsőoktatási hallgatók körében.

Debr. Szle. 25 (2), 266-270, 2017. ISSN: 1218-022X.

8. Sárosi-Blága, Á., **Silló, Á.**: Önkéntesség és közösségfejlesztés a székelyföldi térségben.

Kult. Köz. 3, 61-71, 2017. ISSN: 0133-2597.

9. **Silló, Á.**: Külföldi önkéntesek egy kolozsvári civil szervezetnél.

Metszetek. 3, 171-182, 2014. EISSN: 2063-6415.

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

10. **Silló, Á.**: Ott rengeteg lehetőségem van, nem mint itthon.

Antropol. Műhely. 15, 57-65, 2009. ISSN: 1453-4363.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (2)

11. **Silló, Á.**: Székelyföldi fiatalok szabadidős szokásai.

In: Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra. Szerk.: Bíró A. Zoltán, Bodó Julianna, Státus Kiadó, Csíkszereda, 158-164, 2017. ISBN: 9786066610636

12. **Silló, Á.**: A külföldre járó kamionosok életmódja.

In: Térség - Fejlesztés - Tudomány. Szerk.: Bíró A. Zoltán, Kiss Adél, Státus Kiadó, Csíkszereda, 149-158, 2011. ISBN: 9786068052380

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (2)

13. **Silló, Á.:** A tárgyak életrajza, helytörténet, helyi fejlesztés.

In: Társadalomtörténet és helyi fejlesztés. Szerk.: Biró A. Zoltán, Blága Ágnes, Státus Kiadó, Szépvíz, 59-60, 2015. ISBN: 9786066610421

14. **Silló, Á.:** Az önkéntes munka társadalmi szerepe.

In: Település, innováció, identitás : Vidékfejlesztési esettanulmányok a székelyföldi térségről. Szerk.: Biró A. Zoltán, Magyar Ferenc, Státus Kiadó, Csíkszereda, 162-163, 2014, (Új utakon a tehetséggondozás ; 5.) ISBN: 9786066610148

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2019.09.27.

